

2. 77 տարածքի 2003թ. հիդրոոդերևութաբանական պայմանների համառոտ բնութագիր

77 տարածքում 2003թ. օդի ջերմաստիճանը նորմային (5.5°C) մոտ է եղել և կազմել 5.7°C , իսկ տեղումների տարեկան քանակը նորման (592 մմ) գերազանցել է 35 մմ-ով:

Հունվար և փետրվար ամիսները հանրապետության տարածքի գերակշռող մասում տաք են եղել՝ $1-3^{\circ}\text{C}$ -ով գերազանցելով ջերմաստիճանի նորման: Հունվարի առաջին օրերին դիտվել էր բավականին ցածր ջերմաստիճան: Հատկապես ցուրտ եղանակ էր հաստատվել Արարատյան դաշտում՝ $-19 -21^{\circ}\text{C}$, որը տվյալ ժամանակահատվածի համար $7-9^{\circ}\text{C}$ -ով նորմայից ցածր էր, իսկ հունվարի երրորդ և փետրվարի առաջին տասնօրյակներն առավել տաք են եղել: Հունվարի 30-31-ին հանրապետության հյուսիս-արևելյան և հարավ-արևելյան շրջաններում առավելագույն ջերմաստիճանը հասել է $17-22^{\circ}\text{C}$: Այդ օրերին նկատվել է նաև քամու ուժգնացում: Հունվարի 30-ին Մարտունիում (Գեղարքունիքի մարզ) դիտվել է ուժեղ քամի՝ մինչև 30 մ/վրկ պոռթկումով, վնասվել են էլեկտրահաղորդակցության գծերը:

Փետրվար ամսին տեղումների գումարը հանրապետության ամբողջ տարածքում նորմայից բարձր է եղել 20%-ով: Ամբողջ ամսվա ընթացքում առանց տեղումների եղանակ դիտվել էր միայն 6 օր: Փետրվարի 19-22-ին ամենուրեք ձյուն էր տեղացել առանց ընդհատումների: Երևանում 62 ժամվա ընթացքում անընդմեջ եկած տեղումների քանակը գերազանցել էր ամսական նորման 33%-ով:

Գարնանը նկատվել է եղանակի ծայրահեղ անկայուն ռեժիմ՝ օդի ջերմաստիճանի և տեղումների նշանակալի շեղումներով: Մարտ և ապրիլ ամիսները եղել են ցուրտ և խոնավ: Մարտ ամսվա միջին ամսական ջերմաստիճանը $2-3^{\circ}\text{C}$ -ով նորմայից ցածր է եղել, տեղումների քանակը գերազանցել է նորման 40%-ով: Առավել բարդ եղանակային պայմաններ են ձևավորվել (ձնառատ տեղումներ, ձնաբուք, քամու ուժգնացում) մարտի 19-ին և 26-ին: Ապարանում (Արագածոտնի մարզ) ամսի 19-ին 9 ժամ անընդմեջ ձյուն է տեղացել, ձնածածկույթի բարձրությունը կազմել է 91 սմ: Մարտի 26-ին ամենուրեք ձյուն է տեղացել, Ջերմուկում (Վայոց ձորի մարզ) 20 ժամ 30 րոպեի ընթացքում դիտվել է ուժեղ ձնաբուք, քամու արագությունը հասել է 15-16 մ/վրկ, ձնածածկույթի բարձրությունը՝ 118 սմ, տեսանելիությունը՝ 100-200 մ: Ջերմաստիճանի կտրուկ նվազում դիտվել է մարտի վերջին և ապրիլի սկզբին: Հյուսիսից սառը օդային հոսանքների ներթափանցման հետևանքով լեռնային և հյուսիսային նախալեռնային շրջաններում օդի ջերմաստիճանը նվազել է մինչև $-18 -25^{\circ}\text{C}$:

Ուժեղ ցրտերից հետո, որոնք դիտվել էին ապրիլի առաջին օրերին (լեռնային շրջաններում՝ $-11 -16^{\circ}\text{C}$, հանրապետության հյուսիսային շրջաններում՝ մինչև -30°C), տեղի է ունեցել ջերմաստիճանի կտրուկ բարձրացում: Ապրիլի 5-6-ին միջին օրական ջերմաստիճանը բարձր է եղել այդ օրերի միջին բազմատարյան ցուցանիշներից $3-7^{\circ}\text{C}$ -ով, հովտային շրջաններում՝ $10-11^{\circ}\text{C}$ -ով: Սյունիքի հովիտներում և Արարատյան դաշտում առավելագույն ջերմաստիճանը հասել է $25-29^{\circ}\text{C}$: Այդ օրերին հանրապետության շատ շրջաններում դիտվել է ուժեղ քամի (15-17 մ/վրկ արագությամբ, մինչև 22 մ/վրկ պոռթկումով): Մարտունիում քամու արագությունը հասել է 29 մ/վրկ և նշանակալի վնաս է հասցվել, ավերվել են տանիքները, էլեկտրահաղորդակցության սյուները, արմատախիլ են եղել ծառերը:

Մայիս և հունիս ամիսները բնութագրվել են եղանակի անկայուն ռեժիմով, հաճախակի անձրևներով, ամպրոպներով, որոնք ուղեկցվել են կարկուտով, քամու ուժեղացումով: Մայիսի միջին ամսական ջերմաստիճանը նորմային մոտ էր եղել, իսկ տեղումների քանակը՝ նորմայից զգալիորեն ցածր: Անբարենպաստ եղանակային պայմաններ են դիտվել Գորիսում (Սյունիքի մարզ), որտեղ մայիսի 7-ին ձյուն էր տեղացել և 9 ժամվա ընթացքում տեղումների քանակը կազմել էր 23 մմ, Աշոցքում (Շիրակի մարզ) մայիսի 20-ին ամպրոպից գոհվել է 1 մարդ:

Ամառը եղել էր համեմատաբար զով և խոնավ: Հունիսի միջին ամսական ջերմաստիճանը 0.5°C-ով ցածր էր եղել նորմայից: Ջերմաստիճանի նվազման հետևանքով հունիսի 6-7-ին և 25-26-ին լեռնային շրջաններում գետնամերձ շերտում դիտվել են ցրտահարություններ (0-ից -2°C), որը ծայրահեղ հազվադեպ երևույթ է այդ ամսվա համար (վերջին 100 տարվա ընթացքում հունիսի երրորդ տասնօրյակում ցրտահարություններ չեն դիտվել): Ցրտահարությունների հետևանքով վնասվել են գյուղատնտեսական մշակաբույսերը:

Հուլիսի միջին ամսական ջերմաստիճանը 0.4°C-ով ցածր էր եղել նորմայից: Ամսվա երկրորդ կեսին դիտվել էր սառը օդային զանգվածների ներթափանցում ՀՀ տարածք: Ձաջուռում (Շիրակի մարզ) հուլիսի 18-ին 5 րոպեի ընթացքում տեղացել է 5 սմ տրամագծով ուժեղ կարկուտ և մեծ վնաս էր հասցվել գյուղատնտեսությանը:

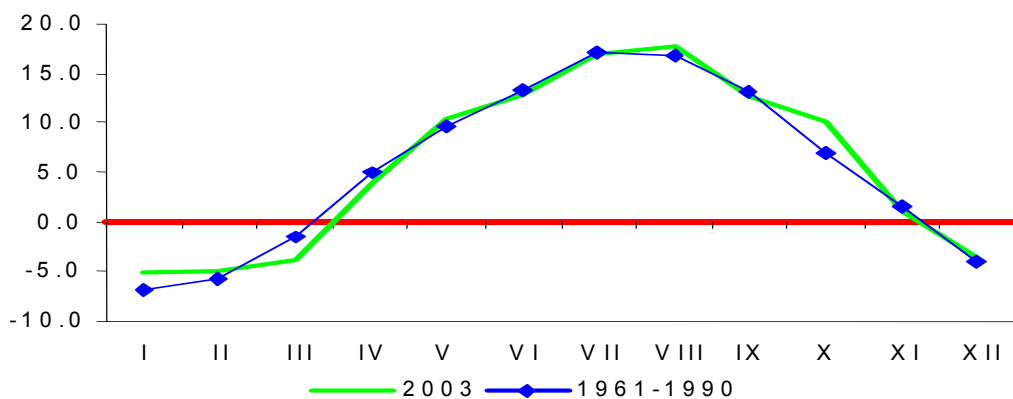
Ջերմաստիճանի բարձր ֆոն հաստատվել էր օգոստոսի առաջին տասնօրյակում, առավելագույն ջերմաստիճանը մոտեցել էր այդ ժամանակահատվածի համար գրանցված առավելագույն բացարձակ արժեքին: Ամռան վերջը եղել էր բավական զով և խոնավ:

Սեպտեմբեր ամիսը եղել էր բարենպաստ և ջերմաստիճանն ու տեղումները եղել են նորմային մոտ:

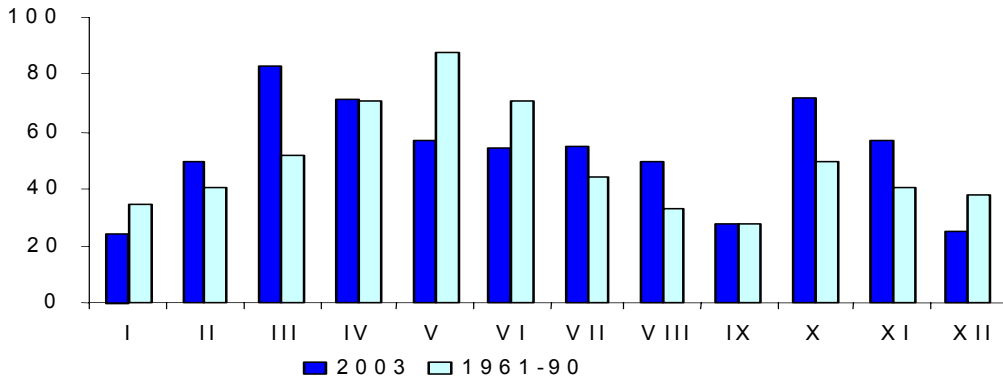
Հոկտեմբերը բնութագրվել էր անսովոր տաք եղանակով: Միջին ամսական ջերմաստիճանը նորմայից բարձր էր եղել 2-4°C-ով: Շատ շրջաններում առավելագույն ջերմաստիճանները մոտեցել են բացարձակ արժեքներին, իսկ Իջևանում (Տավուշի մարզ) և Ղափանում (Սյունիքի մարզ)՝ 1°C-ով բարձր էր եղել նորմայից: Ամսվա վերջին օրերին եղանակը կտրուկ ցրտել էր և մեծ քանակությամբ տեղումներ են դիտվել՝ 1 օրվա ընթացքում մոտավորապես 32-42 մմ (ամսական նորմայի 100-120%-ը):

Նոյեմբեր և դեկտեմբեր ամիսները ջերմաստիճանային ռեժիմով նորմային մոտ են եղել:

Օդի միջին ամսական ջերմաստիճանը, °C

Տեղումների միջին ամսական քանակը, մմ

2003թ. ամսական և տարեկան միջին ջերմաստիճանի և տեղումների քանակի արժեքները և դրանց շեղումները նորմաներից 1961-1990թթ. նորմայից*

	Միջին ջերմաստիճանը, °C	Շեղումը 1961-1990թթ. նորմայից, °C	Տեղումների քանակը, մմ	Շեղումը 1961-1990թթ. նորմայից	
				մմ	%
Չունվար	- 5.1	1.7	24	- 11	68
Փետրվար	- 4.9	0.9	50	9	121
Մարտ	- 3.7	- 2.3	83	31	159
Ապրիլ	4.0	- 0.9	71	0	0
Մայիս	10.5	0.9	57	- 31	64
Յունիս	13.0	- 0.4	55	- 16	77
Հուլիս	16.9	- 0.2	55	11	125
Օգոստոս	17.8	1.1	50	17	166
Սեպտեմբեր	12.8	- 0.4	28	0	0
Հոկտեմբեր	10.0	3.0	72	22	144
Նոյեմբեր	1.2	- 0.3	57	16	139
Դեկտեմբեր	3.6	- 0.3	25	- 13	65
Միջին տարեկան	5.8	0.3	62	36	106

* 1961-1990թթ. Համաշխարհային օդերևութաբանական կազմակերպության (ՀՕԿ) կողմից ընդունված ստանդարտ ժամանակահատվածն է, որի միջին արժեքն ընդունվել է որպես նորմա:

Ծայրահեղ տաք ձմեռները 77-ի տարածքում

Նորմալ և անկանոն ձմեռային սեզոնի գնահատականը բնորոշվում է միջին քառակուսային շեղումներով: Միջին ջերմաստիճանի շեղումները տվյալ սեզոնի համար նորմայից 0.5°C-ի սահմաններում համարվում է նորմալ, 0.6-1.5°C-ով՝ համապատասխանաբար տաք և ցուրտ, 1.6-2.0°C-ով՝ շատ տաք և շատ ցուրտ, իսկ 2.0°C՝ բացառապես տաք և ցուրտ:

77 տարածքում շատ տաք ձմեռներ են հանդիսացել 1940-41, 1954-55, 1980-81, 1986-87, 1996-97թթ. ձմեռները:

1962-63թթ. ձմեռն Արարատյան դաշտավայրի համար եղել է բացառապես տաք, իսկ առանձին շրջանների համար՝ շատ տաք: Բացառապես տաք սեզոն է հանդիսացել նաև 1965-1966թթ. ձմեռը՝ ջերմաստիճանի մասշտաբով և բարձր ֆոնով: Սեզոնի միջին ջերմաստիճանն ամբողջ շրջանում նորման գերազանցել է 4-5°C-ով, իսկ առանձին շրջաններում՝ 5.5°C-ով (Երևան, Բերդ), լեռնային շրջաններում կազմել է -2-6°C (Աշոցք, Ամասիա), և +2-+6°C՝ Արարատյան, Սյունիքի և Վայոց ձորի դաշտավայրերում:

1998-99թթ. ձմեռը չի դասվում ծայրահեղ տաք ձմեռների շարքին: Երևանի համար այդ ձմեռը մտավ տաք ձմեռների դասի մեջ: Տեղումների քանակությունն եղել է նորմայից բավականին ցածր: Հատկապես չորային են եղել Արարատյան, Զանգեզուրի դաշտավայրերի, Փամբակի շրջանները, որտեղ տեղումները կազմել են նորմայի 20-35%-ը: Նորմայից մոտ երկու անգամ պակաս տեղումներ են գրանցվել լեռնային շրջաններում (Ապարան, Ֆոնտան, Ջերմուկ, Գյումրի):